

מעקב הומניטארי

השטח הפלסטיני הכבוש

מאי 2006

דו"ח מס' 1

מצבם ההומניטארי של הפלסטינים בשטחי הרש"פ התדרדר במהירות במהלך שנת 2006. השלב הנוכחי בהתדררות התרחש כתוצאה מהמשבר הפיננסי הפוקד את הרש"פ מאז הפסקת סיוע-החוץ מטעם המדינות התורמות. בעקבות ניצחון החמאס בבחירות האחרונות למועצה המחוקקת הפלסטינית הופסקה הזרמת התרומות וחל עיכוב בהעברת כספי המכס והמע"ם מצד ישראל. מלבד זאת, סיבות השורש למצב המתדרדר במהירות נעוצות בהגבלות הביטחון והתנועה המחמירות אותן מטילה ישראל ברחבי הגדה המערבית. ישראל טוענת כי הגבלות אלה נחוצות להגנה על אזרחיה מפני התקפות של חמושים פלסטינים.

התדרדרות המצב ההומניטארי בשטחים הכבושים הניעה את סוכנויות האו"ם והארגונים הלא ממשלתיים הפועלים בשטחי הרש"פ להפיק יחדיו דו"ח **מעקב הומניטארי** חודשי. דו"ח זה יעקוב אחר השינויים החלים מדי חודש בחודשו במדדים הומניטאריים מרכזיים בתחומים כגון בריאות, הגנה על ילדים ותמיכה פסיכולוגית, בטחון במזון, חקלאות, מים וסניטציה, יצירת מקומות עבודה וסיוע כספי ישיר.

דו"ח זה נסמך על מדדים הומניטאריים כמותיים ומדידים בשילוב תצפיות שדה בדקות ומאוששות. בכוחן של שתי שיטות אלה של איסוף נתונים לספק תמונות מצב שונות ומשלימות: בעוד שהמדדים ההומניטאריים עשויים לאתר שינויים בטווח הארוך ומגמות המסתמנות מחודש לחודש, הרי שתצפיות השדה חושפות באורח מיידי סימנים מוקדמים ואותות של מתח, העשויים להוות אינדיקציה מוקדמת ביחס לשינויים עתידיים.

סוכנויות האו"ם והארגונים הלא-ממשלתיים המשתתפים בהפקת דו"ח זה הם: OCHA – המשרד לתאום עניינים הומניטאריים של האו"ם, UNRWA – סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים פלסטיניים, WHO – ארגון הבריאות העולמי, UNFPA – קרן האוכלוסיה של האו"ם, UNICEF – קרן למען ילדים של האו"ם, WFP – תוכנית המזון העולמית של האו"ם, UNDP – תוכנית הפיתוח של האו"ם, UNSCO – השליח המיוחד מטעם מזכ"ל האו"ם לתהליך השלום במזה"ת, UNESCO – קרן התרבות והחינוך של האו"ם וכן - FAO – הקרן לפיתוח החקלאות מטעם האו"ם, OXFAM בריטניה, ו-PHG – הקבוצה ההידרולוגית הפלסטינית.

ניתוח תמונת המצב

מתן שירותים / יכולות של ספקי שירותים

תצפיות שדה

- מרבית עובדי מוסדות הרש"פ – 152,000 נכון לדצמבר 2005 – לא קבלו את משכורתיהם מאז חודש מרץ 2006. על פי דיווח של משרד האוצר הפלסטיני, 35,000 עובדים פלסטיניים קבלו מקדמה בגובה ממוצע של 686 ₪ ב- 4 ביוני 2006.
- רובם המכריע של עובדי הרשות ממשיכים להגיע לעבודתם למרות אי תשלום משכורתיהם.

- נרשמו הפסקות זמניות באספקת דלק בכל רחבי הגדה המערבית, לרבות מחסור באספקת דלק לבתי חולים ולגנראטורים, המייצרים חשמל, ולכלי רכב של משרד הבריאות, כולל אמבולנסים ומרפאות ניידות המספקות חיסונים באזורים כפריים נידחים.
- מלוא המשמעות של המשבר הפיננסי במערכת החינוך תורגש עם פתיחת שנת הלימודים הקרובה. במהלך חודש מאי נרשם מחסור במזומנים לכיסוי הוצאות תפעוליות שוטפות של משרד החינוך הפלסטיני כגון מימון השתלמויות מורים ורכש ציוד משרדי וציוד מתכלה הנחוצים לתפעול שוטף של הנערכת. UNRWA מדווחת על עליה ניכרת במספר הפניות לקבלת עבודה בהוראה במוסדותיה – 5000 פניות לקראת שנת הלימודים הבאה (2007/2006) בהשוואה ל – 3,328 פניות לקראת שנת הלימודים הנוכחית. נראה כי הדבר מצביע על המגמה המסתמנת לפיה יותר ויותר מורים מחפשים עבודה חלופית להעסקתם במוסדות הרשות.

מדדים הומניטאריים

- המחסור בתקציבים, ממנו סובל משרד הבריאות הפלסטיני, נותן את ביטויו המידי במחסור שנרשם במלאי אספקה רפואית כגון תרופות חיוניות (23% חסר במלאי ברצועת עזה ו-10% חסר במלאי בגדה המערבית), כולל אנטיביוטיקה ותרופות לחולים כרוניים. המחסור נותן את ביטויו גם באי תחזוקה של ציוד רפואי, ירידה במספר הניתוחים האלקטיביים ובמספר ההפניות לטיפול רפואי מחוץ לרש"פ. בשלושת החודשים האחרונים, בהשוואה לאותה תקופה אשתקד, עלו באופן ניכר מספרי האשפוזים והמטופלים במרפאות החוץ של המוסדות הרפואיים של הרש"פ וזאת עקב אי יכולתם של התושבים לממן טיפולים במוסדות ואצל נותני שירותים פרטיים.
- משפחות מצוקה, המקבלות קצבאות סעד חודשיות ממשרד הרווחה הפלסטיני, לא קבלו את קצבאותיהן מאז חודש ינואר 2006.

מצב סוציו-כלכלי

תצפיות שדה

- הרשויות המקומיות מצמצמות את הוצאותיהן על תאורת רחוב וסילוק אשפה עקב אי יכולתן לגבות תשלומי מיסים מהתושבים אשר ידם אינה משגת לעמוד בתשלומים אלה. תהליך פינוי האשפה וטיהור השפכים ברצועת עזה הואט ו-UNRWA מקבלת מספר הולך וגדל של בקשות מרשויות מקומיות לסייע באספקת שירותים מוניציפאליים בסיסיים וחיוניים כגון פעולות הדברה ובקרת מגפות.
- הבנקים המקומיים הטילו הגבלות חדשות על מתן הלואות לפונים ואילו האשראי הניתן לבעלי עסקים מצטמצם והולך עקב הספק בדבר יכולתם של האחרונים לעמוד בתשלומי ההחזר.
- עסקים מדווחים על קושי גובר ביכולתם לרכוש חומרי גלם, להגיע עם מרכולתם לשווקים ולעמוד בתשלומי החזר החובות מצד אחד ובקבלת אשראי חדש מן הצד האחר.
- עובדי השטח של ה-WFP – תוכנית המזון העולמית של האו"ם - מדווחים מנקודות החלוקה על לחץ גובר והולך של אנשים חדשים המבקשים לקבל סיוע מזון.

- נשים, המהוות כשליש מכלל עובדי הרש"פ, מדווחות על קושי גובר להרשות לעצמן את העלויות של גידול ילדים (בעיקר מעונות יום) בהיותן נשים עובדות אך ללא שכר. הדבר מעלה את החשש כי נשים אלה תהיינה הראשונות שלא תוכלנה להמשיך ולהופיע למקום עבודתן. החשש הכבד ביותר נוגע לעתיד שירותי החינוך והבריאות, שירותים בהם אחוז הנשים העובדות גבוה במיוחד.

מדדים הומניטאריים

- שיעורי העוני (70%) והאבטלה (31%) עלו מאז 2005 כתוצאה מאי תשלום משכורות עובדי הרשות ואי היכולת להגיע לעבודה בישראל. שיעורי העוני בקרב עובדי הרש"פ העמיקו בקצב מהיר יותר מאשר בקרב כלל האוכלוסייה – מ-37% ביולי 2005 לכדי 46% באפריל 2006.
- מספר הפניות לקבלת עבודה בתוכניות היזומות מטעם UNRWA הוכפל מאז דצמבר 2005.
- מחירי המזון בשטחי הרש"פ ירדו כתוצאה מהצטמקות כוח הקניה של הפלסטינים ועקב הקלת ההגבלות במעבר קרני.

מנגנוני שרידה

תצפיות שדה

- במטרה להוזיל עלויות נסיעה למקום העבודה, עברו חלק מעובדי הרשות לעבוד במתקנים הקרובים יותר למקום מגוריהם ואחרים עובדים שתי משמרות ברציפות במטרה לצמצם את הנסיעות לעבודה ואת העלויות הכרוכות בכך.
- על פי דיווח סוכנות FAO – עובדי הרשות מוכרים רכוש, כולל פריטים שהם בחזקת אמצעי ייצור ומחיה, כגון בע"ח ביתיים, על מנת להמשיך ולתמוך בקרובי משפחה התלויים בהם למחייתם מאז תחילת האינתיפאדה.
- תצפיות של עובדי השדה של WFP- תוכנית המזון העולמית של האו"ם - מגלים כי מנגנוני-השרידה הנקוטים ע"י משפחות פלסטיניות הפכו לקיצוניות יותר וכוללות קיבוץ נדבות, ליקוט שיירים, הפחתת איכות וכמות המזון הנצרכת וכן צמצום ההוצאות על חינוך ותרופות.

מדדים הומניטאריים

- בשלושת החודשים האחרונים ניכר כי יותר ויותר חולים נשענים על שירותי הבריאות הציבוריים של הרש"פ ו-UNRWA וזאת משום שאינם יכולים עוד לרשות לעצמם לרכוש שירותי בריאות פרטיים.

הגנה על אזרחים וחופש תנועה (גישה חופשית לשירותים)

תצפיות שדה

- ברצועת עזה גברו אירועי הפרת החוק וההתנגשויות הפנימיות בין פלסטינים. מחודש ינואר 2006 ועד ה-24 במאי נרשמו 86 תקריות אלימות בין משפחות או בין פלגים שכתוצאה מהן נהרגו 35 מבוגרים וילד אחד ונפצעו 169 מבוגרים ו-24

- רמת המתיחות בין הפלגים השונים עלתה במידה מסוימת כתוצאה מהעובדה שהחמאס הציב ברחובות עזה את כוח חמושים משלו המונה כ- 3000 איש. הכוח הוקם על ידי שר הפנים הפלסטיני והוכרז כבלתי חוקי על ידי הנשיא עבאס. ההתנגשויות המזוינות שהתרחשו מה-8 במאי ועד סוף החודש בין אנשי הכוח החדש לבין תומכי הפת"ח, בעיקר מקרב אנשי הביטחון המסכל, הובילו למותם של 10 פלסטינים ולפציעתם של 72 נוספים.

- מתחילת השנה נתקלו סטודנטים, מורים, עובדי מערכת הבריאות וחקלאים פלסטיניים בקשיי תנועה גוברים ברחבי הגדה המערבית, במיוחד בנפות שכם, טולכרם ובשטחי בקעת הירדן.

מדדים הומניטאריים

- בחודש מאי עלה מספר ההרוגים הפלסטינים (41) לעומת חודש אפריל (31) וסוף 2005, בעוד מספר ההרוגים הישראלים כתוצאה מהסכסוך ירד (מ-6 ל-1).
- בחודש מאי ירו הפלסטינים 134 טילי קסאם מאולתרים בכיוון ישראל, לעומת 156 קסאמים שנורו בחודש אפריל. בחודש מאי ירתה ישראל אל תוך רצועת עזה 954 פגזי ארטילריה, לעומת 3005 באפריל. תקיפות חיל האוויר הישראלי פחתו מ-63 תקיפות בחודש אפריל (מ-29 במרץ עד 2 במאי 2006) ל-14 תקיפות בחודש מאי (מ-3 במאי ועד 30 במאי 2006).
- בהתאם לדיווח של UNRWA, מספר הפשיטות הצבאיות לצורך חיפוש ומעצרים בריכוזי האוכלוסייה הפלסטיניים עלה בחודש מאי ומנה 360 פשיטות – נתון שהוא הגבוה ביותר מאז ספטמבר 2006.
- ארגונים הומניטאריים מדווחים על עליה בתקריות הנ"ל במהלך חודש מאי (מ-92 תקריות באפריל ל-150 תקריות במאי) במיוחד בתחומי ירושלים המזרחית. עובדי האו"ם נתקלו בהגבלות חדשות במעבר בין ישראל לרצועת עזה, כתוצאה משינוי הנהלים במעבר מטעם ממשלת ישראל.
- בחודש מאי 2006 חל שיפור בתנועת הסחורות דרך מעבר קרני, בהשוואה לחודש אפריל 2006 אולם, היקף התנועה שנרשמה היה עדיין נמוך מזה שנרשם בסוף שנת 2005 ומתחת לרף שנקבע ב"הסכם התנועה המעברים" (הסכם AMA) מנובמבר 2005 שנחתם בין ממשלת ישראל והרש"פ.
- מספרם של הילדים הפלסטינים המצויים במעצר בחודש מאי (377) עלה מעט בהשוואה לחודש הקודם (371).
- נרשמה עליה במספר המכשולים הפיזיים הפרושים ברחבי הגדה המערבית מ-504 בחודש אפריל ל-519 בחודש מאי; נמשכת מניעת כניסתם של פועלים וסוחרים פלסטיניים מרצועת עזה לישראל בעוד שהסגר שהוטל על כניסת פלסטינים מהגדה לישראל הוקל במידת מה.

טבלאות הכוללות את פירוט הנתונים הנ"ל ניתן למצוא במסמך המקורי באנגלית באתר
OCHA : www.ochaopt.org